

Jongeren in Tiel, tijdens en na de coronamaatregelen

Samenvatting:

De Wmo-raad komt tot de volgende adviezen op hoofdlijnen:

- Laat niet de omvang van het aanbod aan jeugdzorg en jongerenwerk gebaseerd zijn op ter beschikking gestelde doelmiddelen, maar ga uit van de behoefte;
- Stel meetbare en kwantificeerbare doelen als gemeente voor de zittingsperiode maar ook met jaarschijven, en monitor dat op hoofdlijnen jaarlijks;
- Financier toekomstcoaches en Talenthouse structureel;
- Zet evidence-based projecten in om jongeren te bewegen meer te sporten en te bewegen en betrek waar mogelijk de ouders daarbij;
- Zet in op preventieve interventies gericht op somberheid/depressie onder jongeren;
- Zet in op de weerbaarheid voor jongeren, dus in preventieve interventies gericht op veerkracht;
- Zorg voor uitvoering van concrete preventieve activiteiten en interventies. Zet daarbij ook in op de uitvoering van interventies voor kinderen t/m 12 jaar.

Aanleiding: verantwoordelijkheid van de gemeente in kader Jeugdwet en Wmo

De Wmo-raad bestaat uit inwoners van Tiel, afkomstig uit allerlei maatschappelijke groeperingen. Zij adviseren de gemeente over gezondheid en zorg en over de Jeugdwet. De aanleiding voor dit advies is dat de Wmo-raad sinds 2017 ook het werkterrein van de Jeugdwet behartigt. De Wmo-raad heeft zich moeite gegeven om de eigen samenstelling daarop af te stemmen. Aan de Wmo-raad nemen tegenwoordig ook twee jongeren onder de 27 jaar deel. Daarnaast werkt een lid in de jeugdzorg. Deze drie mensen zijn in het bijzonder betrokken geweest bij de samenstelling van dit advies. Ook heeft de Wmo-raad kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen vanuit het perspectief van gebruikers en direct betrokken zoals die in 2021 zijn geïnventariseerd door LOC waardevolle zorg.

Geraadpleegde literatuur

- Kindermonitor (0-12 jaar) 2021-2022, GGD 2022, met ook veranderingen door corona in beeld gebracht;
- Gezondheid in Coronatijd, uitkomsten van de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd, die in oktober/november 2021 bij de leerlingen van klas 2 en 4 is afgenomen, GGD 2022;
- Specialistische jeugdzorg bovenregionaal organiseren, Knelpunten en aanbevelingen volgens leden en ondersteuners van cliëntenraden, jongerenraden, opvoeders, bestuurders, beleidsmakers en wethouders, LOC waardevolle zorg 2022.

Bijzondere kenmerken Tielse jongeren

De Tielse jeugd onderscheidt zich op enkele punten van de jeugd in Nederland en de GGD-regio Gelderland Zuid. Dit wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de sociaal economische opbouw van de bevolking van Tiel met relatief veel laagopgeleide ouders. In zijn algemeenheid is het welbevinden van jongeren met laagopgeleide ouders op alle punten minder gunstig. Dat blijkt ook uit de recent gepubliceerde Kindermonitor (0-12 jaar) en de Monitor Gezondheid in Coronatijd.

Veel meer Tielse jongeren bewegen en sporten vrijwel nooit

Meest pregnante verschil en een illustratie van dat algemene gegeven in de monitor Gezondheid in Coronatijd is het volgende. Waar in de hele regio en in Nederland het percentage kinderen dat **vrijwel nooit sport** ligt op 26/27 procent, ligt dat voor Tiel **ruim een derde hoger**, met 37 procent. U ziet dat hieronder in de geel gemarkeerde getallen aan het eind van de tabel. Ter vergelijking: de Culemborgse jongeren doen het met 23 procent zelfs beter dan het landelijk gemiddelde, terwijl die uit Nijmegen precies op dat gemiddelde zitten.

Hoeveel dgn pw sport je bij een club, vereniging of sportschool?

	Tiel									Trend					Regio en NL 2021		
	Totaal	Jongen	Meisje	Klas 2	Klas 4	Vmbo-bk	Vmbo-gt	Havo	Vwo	2003	2007	2011	2015	2019	2021	GZ	NL
	N=661	N=305	N=342	N=314	N=347	N=181	N=174	N=173	N=130	nvt	nvt	nvt	N=798	N=777	N=661	N=5952	N=162841
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
(Bijna) nooit of minder dan 1 dag per week	37	24	49	35	38	42	45	29	27	*	*	*	27	32	37	27	26
1 dag per week	11	10	11	12	10	12	8	12	13	*	*	*	12	13	11	13	14
Meerdere dagen per week	46	57	37	48	45	41	38	54	54	*	*	*	53	52	46	54	55
Elke dag	6	9	4	5	7	5	8	5	6	*	*	*	8	4	6	5	6

De verschillen tussen Culemborg en Tiel kunnen niet verklaard worden uit het schooltype dat jongeren bezoeken, want hoewel in alle gevallen geldt, hoe hoger het onderwijs, hoe meer sport, blijven de Tielse jongeren in alle vergelijkbare schooltypen behoorlijk achter bij de Culemborgse. Zie hieronder hetzelfde staatje voor Culemborg.

Hoeveel dgn pw sport je bij een club, vereniging of sportschool?

	Culemborg									Trend					Regio en NL 2021		
	Totaal	Jongen	Meisje	Klas 2	Klas 4	Vmbo-bk	Vmbo-gt	Havo	Vwo	2003	2007	2011	2015	2019	2021	GZ	NL
	N=412	N=185	N=220	N=177	N=235	N=71	N=82	N=104	N=152	nvt	nvt	nvt	N=695	N=611	N=412	N=5952	N=162841
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
(Bijna) nooit of minder dan 1 dag per week	23	19	27	20	26	29	25	28	13	*	*	*	21	15	23	22	26
1 dag per week	12	8	16	13	12	13	9	16	13	*	*	*	15	12	12	13	14
Meerdere dagen per week	58	64	51	60	56	51	58	51	65	*	*	*	59	68	58	54	55
Elke dag	7	9	6	8	7	7	8	5	9	*	*	*	5	5	7	5	6

Op het terrein van sporten en bewegen zijn de verschillen met de andere gemeenten in de regio het grootst, maar over de hele linie zie je een behoorlijke correlatie tussen opleidingsniveau van jongeren en hun ouders en de ervaren problematiek voor jongeren.

De kernboodschap van de GGD is dan ook hiernaast weergegeven.

Qua bewegen achterstand over de hele linie

Maar daarmee zijn we er niet in Tiel. Zoals uit de Tielse en Culemborgse tabellen inzake sport en bewegen blijkt, zijn ook de jongeren die een VWO-opleiding volgen verhoudingsgewijs slecht af: In Culemborg sport 13 procent van hen vrijwel niet; in Tiel is dat ruim het dubbele: 27 procent. De Wmo-raad constateert dat met zorg. Lichamelijke inactiviteit is een belangrijke indicator voor fysieke problemen op latere leeftijd. Zowel het niet-bewegen op zich als de daarmee samenhangende lichamelijke problemen (obesitas, hart- en vaatproblemen, etc.) verminderen het psychische welbevinden ook al op jongere leeftijd.

Inzetten op gezonde jeugd basis voor een gezonde bevolking

Dit is de achtergrond waartegen de Wmo-raad de nieuwe raad en het nieuwe college vraagt meer dan oppervlakkige aandacht te geven aan het welbevinden van jongeren in deze periode.

We maken daarbij een onderscheid tussen

Kernboodschap

Het grootste deel van de jongeren zal goed door de coronaperiode komen. Maar jongeren die al vóór de coronaperiode in kwetsbare omstandigheden zaten, hebben het nu extra moeilijk.

Focus daarom vooral op de jongeren in een kwetsbare positie.

- jongerenwerk, gericht op jongeren met doelstellingen als ontmoeting, activering, signalering en
- jeugdzorg, die ingeroepen wordt als er werkelijke problemen zijn.

Wat jongerenwerk en jeugdzorg verbindt, is het element preventie. Als jongeren meer bewegen, elkaar ontmoeten, minder blowen en minder achter beeldschermjes hangen, worden ze weerbaarder, gezonder en daardoor beter in staat zich staande te houden in de samenleving, nu en na afloop van hun studie. Bovendien is de signaleringsfunctie van het jongerenwerk van belang om signalen rond criminele activiteiten, ernstige mentale problemen en toxische verhoudingen in beeld te krijgen.

Toen wij werkers uit zowel de jeugdzorg als het jongerenwerk de gelegenheid gaven hun bevindingen over jeugd en jongeren met de Wmo-raad te delen, zagen we dan ook dat veel problemen door beide werden gezien: depressie, automutilatie en de toename van dat soort problemen door de coronamaatregelen die hen verhinderden naar school te gaan en hun normale sociale contacten te onderhouden. Er is onvoldoende tijd voor de jongerenwerkers om het online-gedrag van de jongeren goed te volgen. De monitor Gezondheid in Coronatijd bevestigt deze waarnemingen.

Advies gemeentelijk beleid m.b.t. Jeugd

1. Gebruik zoveel mogelijk objectieve maatstaven voor de behoeftebepaling van jongerenwerk en jeugdzorg. Laat niet de omvang van de zorg alleen gebaseerd zijn op ter beschikking gestelde doelmiddelen, want welke ratio ligt daaronder? (zie ook de aanbeveling op dit punt van het LOC, bouwstenen (boven)regionale specialistische jeugdzorg);
2. Stel meetbare en kwantificeerbare doelen als gemeente (anders dan: minder dit, minder dat) voor de zittingsperiode maar ook met jaarschijven, en monitor dat op hoofdlijnen jaarlijks.

Jongerenwerk

Continuïteit ook belangrijk als er geen incidentele middelen zijn

Het is gelukkig niet zo dat Tiel helemaal in het luchtledige moet starten. In de afgelopen jaren is er voor jongeren in Tiel iets goeds tot stand gekomen: de toekomstcoaches en de jongereninloop, nu Talenhouse.

Maar die staan allebei op de tocht. Het Talenhouse was eerst in de oude bioscoop gevestigd en nu in de oude bibliotheek. Die huisvesting is dus onzeker. Op zich is het goed te verdedigen dat naar de goedkoopste acceptabele oplossing wordt gezocht. Wat niet goed is, is dat de gemeente geen garantie biedt op adequate huisvesting, wanneer tijdelijke huisvesting verlaten moet worden. Dat schaadt de continuïteit en de motivatie van bezoekers en werkers.

De toekomstcoaches die in maart 2020 in Tiel van start zijn gegaan, blijken in een behoefte te voorzien en een zinvolle aanvulling op andere vormen van ondersteuning van jongeren en jongvolwassenen tot 23 jaar. Maar daarvoor geldt hetzelfde als voor het Talenhouse: de financiering is tijdelijk en niet gegarandeerd. Dat klemt temeer omdat bij een krappe arbeidsmarkt jongerenwerkers natuurlijk kiezen voor die werkgevers die ook in dit opzicht betere arbeidsvoorwaarden kunnen bieden.

Advies Jeugd- en Jongerenwerk

1. Financier toekomstcoaches en Talenhouse structureel;

2. Zet evidence-based projecten in om jongeren te stimuleren meer te sporten en te bewegen en betrek waar mogelijk de ouders daarbij.

Jeugdzorg

vraaggericht in plaats van afhankelijk van toevallige middelen

“Organiseer de jeugdzorg weer vraaggericht in plaats dat geld een drijfveer is. Want het gaat om de ontwikkeling van kinderen. En precies dat kunnen we maar één keer goed doen.” (LOC, waardevolle zorg.)

De jeugd heeft en is onze toekomst. Zij zijn degene die straks weer de arbeidsmarkt op komen, huizen willen kopen, mogelijk gezinnen willen stichten, mee willen draaien in onze maatschappij. Maar dan is het wel van belang dat zij zelfredzame en veerkrachtige burgers zijn.

De cijfers

In mei (2022) bracht de GGD de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd uit, waarbij in oktober/november 2021 vragenlijsten werden afgenomen onder 679 Tielse jongeren. (Dit is 69% van alle jongeren in leerjaar 2 en 4 in de gemeente Tiel.)

Gelukkig gaat het met een groot gedeelte van de jongeren goed. Maar als het om jeugdzorg gaat, gaat het natuurlijk om dat gedeelte van de jeugd die het moeilijk heeft. In Coronatijd had 16% van de jongeren had het gevoel niet bij iemand terecht te kunnen. En 21% van de jongeren heel vaak stress in die periode. Vanuit de SDQ vragenlijst, een belangrijk meetinstrument, bleek daarnaast dat 22% van de jongeren een verhoogde score op psychosociale problemen liet zien. Dat is bijna een kwart van de leerlingen. In een klas van gemiddeld 20 leerlingen, zijn dat er dus 5.

Daarnaast heeft 26% van de jongeren in de afgelopen 24 maanden (dus tot november 2021) erover gedacht om een einde te maken aan het leven. Van 12% die dat een enkele keer voelde, tot 7% vaak/heel vaak. Dat gaat om 48 jongeren in Tiel die dus (heel) vaak rond liepen met suïcide gedachten. Het zou je kind maar zijn. Ook heeft 37% (24% soms, 13% vaak (bijna) altijd) van de jongeren zich in de afgelopen 12 maanden (gerekend nov 2021) eenzaam gevoeld.

Heb je in de laatste 12 mnd er wel eens serieus over gedacht om een eind te maken aan je leven?

	Tiel									Trend						Regio en NL 2021	
	Totaal	Jongen	Mevrouw	Klas 2	Klas 4	Vmbo-bk	Vmbo-gt	Havo	Vwo	2003	2007	2011	2015	2019	2021	GZ	NL
	N=616	N=278	N=324	N=292	N=324	N=164	N=162	N=164	N=124	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	N=616	N=5566	N=156144
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Nooit	74	80	70	76	72	71	69	77	81	*	*	*	*	*	74	76	79
Een enkele keer	12	9	14	12	12	10	15	10	11	*	*	*	*	*	12	11	10
Af en toe	7	5	9	8	7	13	8	6	1	*	*	*	*	*	7	7	6
Vaak	4	2	4	2	5	2	5	4	2	*	*	*	*	*	4	3	3
Heel vaak	3	4	2	2	4	4	2	2	5	*	*	*	*	*	3	3	2

Conclusie: Het is duidelijk dat het met een groep jongeren niet goed gaat. Jongeren die hulp nodig hebben.

De praktijk

Dit beeld is ook naar voren gekomen in het gesprek dat de WMO-raad in maart 2022 voerde met een jongerenwerker van Mozaïek en jeugdconsulent van de gemeente Tiel. Ook zij spraken grote zorgen uit. Ze zien een toename van zorg op middelbare scholen in Tiel.

Automutilatie, met name het snijden in bv. de armen, komt steeds vaker voor met name bij meisjes.

Gameverslavingen en drugsgebruik zijn juist een groter probleem onder jongens¹. Ook de suïcidedreiging bij zowel jongens als meisjes is enorm toegenomen in Coronatijd. Vanuit het Lingecollege komen veel hulpvragen. Vanuit de jeugdconsulenten en wijkteams komen de volgende signalen: Er is sprake van meervoudige en heftige problematiek. Het streven is jongeren eerder in beeld te krijgen vanuit preventie.

Preventie

Tielse jongeren groeien momenteel op in een gemeente die financieel behoorlijke uitdagingen kent. Het beleid is de afgelopen jaren gericht op de verschuiving van duurdere specialistische zorg van de 2^e lijn, naar een meer preventieve inzet. Mede om daar financieel positiever uit te komen. Specialistische zorg is immers duurder dan preventieve 0de lijns ondersteuning. Daarnaast brengt preventie ook met zich mee dat het laagdrempelig is en kortdurend, waardoor de hulpverlening de regie bij gezinnen zelf kan laten. De gemeente Tiel wil inzetten op preventief werken, maar dat kost tijd. De Sociale Poort is inmiddels al een tijdje actief, maar er is nog een gebrek aan concrete preventieve activiteiten/interventies. Zo is er ook behoefte aan activiteiten voor jongeren tot 12 jaar. Ook daarbij geldt immers, voorkomen is beter dan genezen.

Maar er is ook behoefte aan gerichtere preventieve interventies. Concreet: Als je de zorg voor het behandelen van jongeren met zware depressies wilt voorkomen, moet je inzetten op depressiepreventie aan de voorkant. Op die manier kan preventief werken leiden tot eerdere signalering van problemen waardoor mogelijk escalatie en/of zwaardere zorg kan worden voorkomen.

Advies Preventie en Jeugdzorg:

1. De WMO raad adviseert in te zetten op preventieve interventies gericht op somberheid/depressie onder jongeren;
2. Zet in op de weerbaarheid voor jongeren, dus in preventieve interventies gericht op veerkracht. We willen immers graag zelfredzame en veerkrachtige burgers in Tiel;
3. Het motto rondom preventie is: voorkomen is beter dan genezen. Daarom is vroegtijdige inzet gewenst. Om te voorkomen dat er op latere leeftijd ernstige problemen ontstaan, is ook gerichte preventieve inzet op de doelgroep 4-12 jaar van belang. Wanneer zij weerbaar(der) zijn en veerkrachtig, kunnen ze beter omgaan met (psychosociale) problemen.

Tiel, 28 juni 2022, de Wmo-raad.

¹ Over de oorzaken van verslavingsgedrag en een mogelijke verklaring voor de toename in perioden van verminderde sociale contacten publiceerde Prof. Dr. B.K. Alexander, psycholoog, Simon Fraser University, Canada. Alexander baseert zijn visie op verslaving op experimenteel (Rat Park 1979) en historisch onderzoek. Zijn voornaamste conclusies zijn:

- Verslaving is meer een maatschappelijk probleem dan een individueel probleem. Wanneer sociaal geïntegreerde samenlevingen worden gefragmenteerd door interne of externe krachten, nemen alle soorten verslaving dramatisch toe.
- Verslaving ontstaat in gefragmenteerde samenlevingen omdat mensen het gebruiken als een manier om zich aan te passen aan sociale ontwrichting. Als een vorm van aanpassing is verslaving noch een ziekte die kan worden genezen, noch een morele fout die kan worden gecorrigeerd door straf en onderwijs.

Op de uitvoering van zijn onderzoek en de eenzijdige nadruk op alleen omgevingsfactoren is wel kritiek gekomen, maar ook de meest kritische wetenschappers, beschouwen zijn bijdrage aan het debat als waardevol voor zover die aandacht vraagt voor de inrichting van de samenleving naast psychofarmacologische en psychische componenten als bijdragend aan verslavingsgedrag.